УДК 343.241

Є. Самойленко, здобувач кафедри кримінального права № 1 Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

Врахування обставин, що пом'якшують покарання, при застосуванні статті 69 КК України

Установлені у Кримінальному кодексі України (далі — КК) відносно визначені, альтернативні та кумулятивні санкції надають суду великі можливості для індивідуалізації покарання. Проте різноманіття життєвих ситуацій може привести до того, що навіть мінімальне покарання в межах санкції буде в конкретному випадку надто суворим і таким, що не відповідає тяжкості вчиненого й особі винного, внаслідок чого не збігається із тими його цілями, які сформульовані у ст. 50 КК. З огляду на зазначені ситуації ст. 69 КК надає суду право в *особливих* (виняткових) випадках вийти за межі санкції статті Особливої частини КК, яка встановлює відповідальність за вчинений злочин, і призначити більш м'яке покарання порівняно з тим, яке передбачене у цій санкції[1].

Відповідно до абз. 1 п. 8 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику призначення судами кримінального покарання» від 24 жовтня 2003 р. № 7 призначення основного покарання, нижчого від найнижчої межі, передбаченої законом за даний злочин, або перехід до іншого, більш м'якого виду основного покарання, або непризначення обов'язкового додаткового покарання може мати місце лише за наявності декількох (не менше двох) обставин, що пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину, з урахуванням особи винного[2].

Відповідно до ст. 69 КК *передумовою* призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, є вчинення особою злочину будь-

[1] Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – С. 362–363.

[2] Про практику призначення судами кримінального покарання : постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 7 // Вісн. Верхов. Суду України. – 2003. – № 6. – С. 14–20 (з подальшими змінами та доповненнями).

 © Самойленко Є., 2012

якого ступеня тяжкості. З цього положення є один виняток, а саме: згідно з ч. 2 ст. 69 КК суд може не призначити додаткового покарання, що передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК як обов'язкове, за винятком випадків призначення покарання за вчинення злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Підстава застосування ст. 69 КК складається з *двох елементів*, що характеризують *вчинений злочин і особу винного*, а саме: а) наявність кількох обставин, що пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину; б) дані, що певним чином характеризують особу винного. Так, *першим елементом підстави* призначення більш м'якого покарання ніж передбачено законом є наявність кількох обставин, що пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину. З аналізу цього законодавчого положення можна дійти висновку, що закон вказує на певні *кількісні* та *якісні* показники таких обставин.

По-перше, їх має бути *декілька*, тобто не менше двох таких обставин. Максимальна кількість обставин, що пом'якшують покарання, для застосування ст. 69 КК у законі не встановлена. Саме тому їх кількісна характеристика, з урахуванням якісних показників, має пропорційний вплив на вибір міри більш м'якого покарання — чим більшу кількість обставин, що пом'якшують покарання, встановлено по конкретній справі, тим більше підстав у суду призначити більш м'яке покарання (за наявності всіх інших умов застосування ст. 69 КК). Навпаки, відсутність таких обставин у справі або наявність лише однієї обставини, що пом'якшує покарання, виключає можливість застосування ст. 69 КК[1].

По-друге, встановлюючи обставини, що пом'якшують покарання, суд ураховує як ті з них, що перелічені в ч. 1 ст. 66 КК, так і ті, що визнаються судом такими на підставі ч. 2 ст. 66 КК. Цей висновок базується на тому, що перелік обставин, які пом'якшують покарання та зазначені в ч. 1 ст. 66 КК, не є вичерпним. Суд, проаналізувавши всі обставини справи та визнавши такими, що пом'якшують покарання, ті, які не зазначені в ч. 1 ст. 66 КК, повинен їм надати належну правову оцінку, тобто врахувати всі у сукупності при обранні міри покаран-

[1] Практика судів України з кримінальних справ (2006–2007). – С. 159–160, 184–186, 191–192, 197–198, 206–208.

ня та при застосуванні того чи іншого інституту, положення кримінального права. Тим паче жодних застережень з цього приводу ст. 69 КК не містить.

По-третє, ці обставини мають знижувати ступінь тяжкості вчиненого злочину, причому знижувати *істотно*, тобто настільки, що призначення винному навіть мінімального покарання (виду і розміру) в межах санкції статті (частини статті) Особливої частини КК було б явно недоцільним. У рамках цього положення необхідно звернути увагу на декілька моментів.

1. Йдеться про обставини, що знижують ступінь тяжкості злочину. Слід зазначити, що обставини, які пом'якшують покарання, залежно від того, що саме вони характеризують, можна поділити на обставини, які характеризують: а) злочин (його тяжкість); б) особу винного; в) як злочин, так і особу винного. Обставини, що характеризують тяжкість злочину, виникають у момент його вчинення та безпосередньо з ним пов'язані. У зв'язку з зазначеним, при встановленні цього елементу підстави застосування ст. 69 КК, необхідно брати до уваги лише ті обставини, що пом'якшують покарання та визначають менший ступінь тяжкості злочину.

У судовій практиці обставинами, що свідчать про доцільність застосування ст. 69 КК, найчастіше визнаються: запобігання шкідливим наслідкам злочину з боку винного, добровільне відшкодування збитків, вчинення злочину через збіг тяжких особистих обставин, відсутність тяжких наслідків, щире каяття винного та активне сприяння розкриттю злочину, другорядна роль у вчиненні злочину тощо[1]. Така позиція, на наш погляд, потребує певного уточнення. Це пов'язано з тим, що одним з елементів підстави застосування ст. 69 КК є врахування особи винного, тобто даних, що її характеризують. У зв'язку з цим при встановленні першого елементу підстави призначення більш м'якого покарання необхідно з'ясовувати лише ті обставини, що впливають саме на тяжкість злочину і не належать до характеристики особи винного.

Саме тому не досить коректним є тлумачення ст. 69 КК, яке надав Пленум Верховного Суду України в абз. 2 п. 8 постанови від 24 жовтня 2003 р. № 7, відповідно до якого у кожному такому випадку суд зобов'язаний у мотивувальній частині вироку зазначити, які саме обставини справи *або* дані про особу підсудного він визнає такими, що істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину. По-перше,

[1] Вісн. Верхов. Суду України. – 2008. – № 5. – С. 32–33.

при вказівці на врахування обставин справи та особи винного Пленум Верховного Суду України зазначив сполучник «або», тоді, коли слід було використовувати сполучник «і». По-друге, дані про особу винного характеризують небезпечність особи винного, а не тяжкість злочину.

2. Зазначені обставини мають не просто знижувати ступінь тяжкості вчиненого злочину, а знижувати його *істотно*. Відомо, що тяжкість злочину — це категорія оціночна. Оціночною категорією є й істотність зниження ступеня тяжкості злочину. На наш погляд, говорити про істотне зниження ступеня тяжкості злочину можна у разі коли воно відбувається настільки, що призначення винному навіть мінімального покарання (виду і розміру) в межах санкції статті (частини статті) Особливої частини КК буде явно недоцільним.

Другим елементом підстави призначення більш м'якого покарання ніж передбачено законом є дані, що певним чином характеризують особу винного. Аналізуючи цей елемент підстави призначення більш м'якого покарання, слід звернути увагу на декілька моментів.

1. Закон не зазначає, які саме дані про особу слід ураховувати. Оскільки жодних обмежень щодо характеристики особи у ст. 69 КК не встановлено, то можна дійти висновку, що всі дані, що характеризують особу винного, необхідно оцінювати при вирішенні питання про можливість призначення більш м'якого покарання. Ці дані можуть бути як пов'язані, так і не пов'язані зі вчиненням злочину, зокрема, до уваги доцільно брати: обставини, що характеризують вік особи (неповнолітній чи похилий), стан здоров'я, зразкову поведінку особи в побуті як до, так і після вчинення злочину, трудову діяльність, позитивну характеристику, прагнення залагодити заподіяну шкоду, сприяти у розкритті злочину тощо. Тобто фактично мова повинна йти про врахування психологічних, фізіологічних та соціальних характеристик особи, яка вчинила злочин. Пленум Верховного Суду України в абз. 2 п. 8 постанови від 24 жовтня 2003 р. № 7 також зазначив, що, оцінюючи дані про особу, необхідно враховувати не тільки мету й мотиви, якими вона керувалась при вчиненні злочину, а й її роль серед співучасників, поведінку під час та після вчинення злочинних дій тощо.

2. Водночас виникає закономірне питання: яким саме чином встановлені за справою дані повинні характеризувати особу винного? Оскільки йдеться про встановлення одного з елементів підстави для застосування ст. 69 КК, то, очевидно, що для її наявності необхідно

встановити, що дані про особу характеризують її з *позитивного* боку. Тобто в усіх цих випадках повинні бути встановлені такі дані про особу винного, які дають суду можливість дійти обґрунтованого висновку, що застосування ст. 69 КК буде цілком достатнім для досягнення цілей покарання.

Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, можливе лише за наявності *двох* розглядуваних елементів підстави застосування ст. 69 КК *в їх єдності* та *сукупності*. Якщо судом встановлені тільки обставини, що пом'якшують покарання, або тільки позитивні дані про особу винного, тобто лише один із зазначених елементів підстави, то застосування ст. 69 КК є неприпустимим.

У зв'язку з дослідженим виникає також питання: а як вчинити в ситуації, коли наявні обставини, що як обтяжують, так і пом'якшують покарання? Вважаємо, що існування окремих обставин, які обтяжують покарання, та певних негативних даних про особу винного не є перешкодою для застосування ст. 69 КК, якщо буде встановлено, що обставини, які пом'якшують покарання, та позитивна характеристика особи винного за якісно-кількісними показниками домінують над обставинами, що його обтяжують та негативно характеризують особу.

У літературі висловлюється й інша позиція. Так, Ю. Мельникова та О. Плєшаков пишуть, що законодавець, передбачаючи можливість призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, говорить про обставини, що пом'якшують покарання та характеризують особу винного у тому сенсі, що ці обставини зменшують суспільну небезпечність вчиненого та особи винного. Навпаки, обставини, що обтяжують покарання, свідчать про підвищену суспільну небезпечність винного, тому у суду немає підстав для застосування до нього більш м'якого покарання, ніж передбачено законом[1]. Таку позицію висловлювали й інші автори[2]. Так, О. Ф. Сундурова стверджує, що встановлення обставин, що обтяжують покарання, виключає застосування положення КК щодо призначення більш м'якого покарання[3]. З такою категоричною позицією навряд чи можна погодитися, бо так звана

[1] Мельникова Ю. Назначение более мягкого наказания, чем предусмотрено законом / Ю. Мельникова, А. Плешаков // Соц. законность. – 1974. – № 1. – С. 28.

[2] Флоря К. Н. Назначение наказания с учетом причин совершения преступления / К. Н. Флоря. – Кишинев, 1980. – С. 27.

[3] Сундурова О. Ф. Понятие и социально-политическая природа усиления (отягчения) наказания / О. Ф. Сундурова // Учен. зап. Казан. гос. ун-та: Юрид. науки. – Т. 144. – С. 360.

«проста» обставина, що обтяжує покарання, навряд чи може нейтралізувати обставину, яка його пом'якшує та істотно знижує ступінь тяжкості вчиненого злочину. Крім того, таких обставин повинно бути декілька. До того ж й обставини, що характеризують особу винного, теж обов'язково беруться до уваги.

Вплив обставин, що пом'якшують покарання, на призначення більш м'якого покарання полягає в тому, що суд може застосувати одне з таких правил (варіантів) його призначення:

1. *Призначити основне покарання нижче від найнижчої межі, встановленої у санкції статті (частини статті) Особливої частини КК, яка передбачає відповідальність за вчинений злочин.* У такому випадку суд призначає той самий вид (в альтернативній санкції — один із тих видів) основного покарання, який і передбачено в санкції, але при цьому виходить за *мінімальну* межу, встановлену для цього виду покарання в санкції. Причому це покарання не може бути призначено нижче мінімуму, передбаченого для даного виду покарання у відповідній статті Загальної частини КК, що регламентує застосування конкретного виду покарання. На це звертає увагу судів і Пленум Верховного Суду України у абз. 3 п. 8 постанови від 24 жовтня 2003 р. № 7.

Звичайно, такий підхід можливий, якщо в санкції статті встановлено мінімальний строк такого виду покарання. Тому неможливо призначити покарання нижче від найнижчої межі у разі, коли його мінімальний строк (розмір) у санкції статті (частини статті) Особливої частини КК не зазначено і отже, він збігається з тим мінімумом, який встановлено для цього виду покарання в Загальній частині КК.

Слід також зазначити, що «*призначенню покарання, нижчого від найнижчої межі, передбаченої санкцією статті Особливої частини КК, не перешкоджає наявність у цій же санкції альтернативних, більш м'яких покарань*» (абз. 6 п. 8 постанови від 24 жовтня 2003 р. № 7). У зв'язку з цим вважаємо, що норма КК, положення якої досліджуються, повинна мати назву не «призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом», а «призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено санкцією статті (частини статті) Особливої частини КК».

2. *Перейти до іншого, більш м'якого виду основного покарання, не зазначеного в санкції статті (частини статті) Особливої частини КК, що передбачає відповідальність за вчинений злочин.* Такий перехід означає, що суд призначає покарання, яке не зазначене у санкції статті Особливої частини КК та яке є більш м'яким порівняно із

потенційно обраним покаранням. Тобто суд призначає покарання, яке: 1) не зазначене в санкції статті (частини статті) Особливої частини КК; 2) це покарання *є більш м'яким* порівняно з тим, яке передбачене у відносно-визначеній санкції або порівняно з потенційно обраним покаранням, яке фігурує в альтернативній санкції.

У цьому аспекті принциповим є з'ясування питання, що означає «більш м'яке покарання»? У літературі поняття «більш м'яке покарання» або не розкривається, або визначається як покарання, що у законодавчому переліку, встановленому в ст. 51 КК, передбачено вище, тобто поставлено на «сходинку» вище того, щодо якого здійснюється порівняння. Водночас у ст. 51 КК прямо не зазначено, що передбачені тут види покарань розташовані у певній послідовності за ступенем їх суворості — від менш суворого до більш суворого. У науці кримінального права висловлюється позиція, що система покарань закріплена в ст. 51 КК у вигляді встановленого кримінальним законом і обов'язкового для суду переліку покарань, у якому усі вони розташовані у певному порядку — за ступенем їх суворості[1]. Але це лише наукове тлумачення норми закону. Що ж свідчить про те, що в ст. 51 КК покарання розташовані за ступенем суворості, чи є правові підстави говорити про те, що, наприклад, арешт є більш м'яким покаранням, ніж обмеження волі?

Слід зазначити, що розподіл покарань за ступенем суворості на більш і менш суворі (більш і менш м'які) прямо випливає з приписів кримінального закону. Так, згідно з ч. 1 ст. 70 КК при сукупності злочинів суд, призначивши покарання за кожний злочин окремо, визначає остаточне покарання шляхом поглинення *менш суворого покарання більш суворим* або шляхом повного чи часткового складання призначених покарань. Відповідно до ч. 1 ст. 82 КК особам, що відбувають покарання у виді обмеження або позбавлення волі, невідбута частина покарання може бути замінена судом більш м'яким покаранням.

Уявляється, що докази того, що в ст. 51 КК законодавець розташував покарання за ступенем їх суворості містяться в ч. 1 ст. 72 КК, у якій не тільки зазначено, що при складанні покарань *менш суворий вид покарання переводиться в більш суворий вид*, а й встановлені відповідні еквіваленти, на основі яких можна визначити співвідношення за суворістю між різними видами покарань.

[1] Уголовное право Украины: Общая часть : учебник / под ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – Киев : Юринком Интер, 2003. – С. 368–369.

Деякі вчені стверджують, що при встановленні більш м'якого покарання необхідно враховувати не тільки його суворість, а й строк (розмір)[1]. Так, на думку О. С. Міхліна, усяке покарання повинно бути кількісно зіставлене з іншим покаранням. В окремих випадках таке зіставлення дає сам закон. Наприклад, з аналізу ч. 1 ст. 72 КК можна зробити висновок про те, що один день позбавлення волі дорівнює двом дням обмеження волі. Тому хоча позбавлення волі більш суворе покарання, ніж обмеження волі, але п'ять років обмеження волі, на думку криміналіста, несуть більший каральний заряд, ніж один рік позбавлення волі. Каральна ж сила майнових покарань залежить від розміру штрафу і вартості майна, що конфіскується. Тому, як стверджує О. С. Міхлін, штраф у значному розмірі навряд чи можна вважати більш м'яким покаранням, ніж виправні роботи[2].

Більше того, у літературі висловлювалася думка про те, що рішення питання про ступінь суворості покарань повинно відбуватися з урахуванням думки засудженого. Наприклад, П. П. Осипов стверджував, що для окремих категорій злочинців позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, як правило, є більш суворим покаранням, ніж виправні роботи. Те саме можна сказати, порівнюючи штраф і виправні роботи при призначенні покарання за окремі господарські злочини або злочини проти власності[3].

Безумовно, суворість покарання, що призначається винному, в кожній конкретній ситуації оцінюється ним. Проте, на наш погляд, подібні висловлювання позбавлені достатніх підстав, бо закон встановлює систему покарань за ступенем їх суворості незалежно від міри (розміру, строку) того або іншого виду покарання, а виходячи з загальновизнаної ієрархії цінностей, а також характеру й обсягу тих правообмежень, яких зазнає особа. Тому позбавлення волі строком на один рік завжди буде більш суворим покаранням, ніж, скажімо, обмеження волі навіть строком на п'ять років. На підтвердження даної позиції можна послатися на конструкцію альтернативних санкцій статей Особливої частини КК, де покарання також розташовані за ступенем їх суворості, і при цьому більш м'яке покарання може бути встановлено на більш

[1] Михлин А. С. Замена уголовного наказания более мягким / А. С. Михлин // Соц. законность. – 1982. – № 10. – С. 60.

[2] Михлин А. С. Проблемы досрочного освобождения от отбывания наказания / А. С. Михлин. – М. : ВНИИ МВД СССР, 1982. – С. 94–95.

[3] Див.: Осипов П. П. Теоретические основы построения и применения уголовно-правовых санкций / П. П. Осипов. – М., 1976. – С. 82.

тривалий строк, ніж більш суворе покарання, яке у тій же санкції передбачене (наприклад, ч. 1 ст. 371 КК). Більше того, відповідно до положень Загальної частини КК, більш суворе покарання може призначатися на менший строк, ніж менш суворе. Так, покарання у виді виправних робіт призначається на строк від шести місяців до двох років, а більш суворе покарання у виді арешту встановлюється на строк від одного до шести місяців. Таким чином, суворість покарань не пов'язана з конкретною їх мірою (строком, розміром).

Отже, незважаючи на те, що різні види покарання, передбачені ст. 51 КК, можуть призначатися на різні строки й у різних розмірах, більш м'яким покаранням є покарання, яке у законодавчому їх переліку розташоване вище. У разі обрання більш м'якого покарання суд повинен керуватися такими правилами:

1) суд має право призначити *будь-який* більш м'який вид основного покарання, керуючись при визначенні їх порівняльної суворості законодавчим переліком покарань, встановленим у ст. 51 КК;

2) можливо здійснювати перехід до іншого, більш м'якого виду основного покарання, яке є *проміжним стосовно альтернативних* видів покарань, передбачених у санкції статті Особливої частини КК[1], бо у ст. 69 КК мова йде про призначення більш м'якого покарання, встановленого не для санкції в цілому, а для конкретного виду (розміру) покарання. У теорії кримінального права була висловлена думка про те, що можливість призначити більш м'яке покарання, яке не зазначено в санкції статті КК та є проміжним, щодо передбачених у ній покарань виключається[2]. Висловлювалась і менш радикальна позиція. Окремі дослідники стверджують, що призначення більш м'якого покарання є виправданим лише у двох випадках: а) коли санкція статті Особливої частини КК передбачає лише позбавлення волі як єдиний вид покарання; б) коли всі види покарань, передбачені санкцією з урахуванням їх характеру, строків та розміру, не відповідають характеру та ступеня суспільної небезпечності вчиненого злочину або призна-

[1] Євдокімова О. В. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом : автореф. дис. … канд. юрид. наук / О. В. Євдокімова. – Х., 2003. – С. 13–14.

[2] Ткаченко В. И. Назначение наказания : учеб. пособие / В. И. Ткаченко. – М. : ВЮЗИ, 1985. – С. 33–34; Ребане И. Назначение наказания ниже низшего предела при альтернативных санкциях / И. Ребане // Сов. юстиция. – 1978. – № 14. – С. 19; Плешаков А. М. Применение более мягкого наказания, чем предусмотрено законом / А. М. Плешаков. – М., 1982. – С. 37.

чення більш м'якого покарання за даний злочин, повинно допускатися лише у випадках, коли всі види покарань, передбачені санкцією, не можуть бути застосовані у зв'язку з їх надзвичайною суворістю[1]. Як правильно стверджує Є. В. Благов, такий підхід обмежує приписи законодавця. Допускається призначення покарання, коли менш суворий вид покарання не може забезпечити досягнення його цілей, а мінімальний строк більш суворого виду покарання за обставинами справи є доволі суворим[2];

3) при цьому суд повинен ураховувати, що призначити як більш м'яке покарання спеціальний його вид суд може тільки тоді, коли засуджений відповідає вимогам щодо осіб, яким може бути призначене таке покарання;

4) при переході до іншого більш м'якого покарання, ніж передбачено в санкції, суд може призначити його в межах мінімуму і максимуму, встановлених у відповідній статті Загальної частини КК;

5) бажано б призначати *найближчий* за ступенем суворості вид основного покарання. Як правильно стверджує О. В. Євдокімова, доцільно закріпити у ст. 69 КК вимоги, відповідно до яких суд здійснював би перехід до іншого, більш м'якого покарання, поетапно, східчасто. І тільки якщо це основне покарання не може бути призначене у зв'язку з існуванням в КК заборони на його застосування до конкретної особи, може бути розглянута можливість обрання інших, ще більш м'яких видів покарання[3].

3. За наявності підстав, передбачених у ч. 1 ст. 69 КК, і керуючись ч. 2 цієї статті, суд має право *не призначати таке додаткове покарання, що передбачене в санкції статті Особливої частини КК як обов'язкове.* Необхідно також, щоб додаткове покарання було, по-перше, безпосередньо передбачене в санкції статті, за якою засуджується винний і, по-друге, закріплене в санкції як *обов'язкове.* Слід зазначити, що додаткове покарання не може бути тотожним або одно-

---

[1] Рарог А. Назначение наказания… / А. Рарог, Е. Акимов. – С. 27; Дулатбеков Н. О. Назначение более мягкого наказания, чем предусмотрено за данное преступление / Н. О. Дулатбеков // Дифференциация ответственности и проблемы юридической техники в уголовном праве и процессе / под ред. Л. Л. Кругликова. – Ярославль, 2002. – С. 76.

[2] Благов Е. В. Применение специальных начал назначения уголовного наказания / Е. В. Благов. – М. : Юрлитинформ, 2007. – С. 118–119.

[3] Євдокімова О. В. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом : автореф. дис. … канд. юрид. наук / О. В. Євдокімова. – Х., 2007. – С. 14.

рідним, а також більш суворим, ніж основне покарання, яке призначається за той самий злочин.

Наприкінці слід вказати, що рішення суду щодо застосування ст. 69 КК має бути належним чином умотивоване у вироку з обов'язковим посиланням на цю норму[1].

Самойленко Е. Учет обстоятельств, смягчающих наказание, при применении статьи 69 УК Украины

Статья посвящена уголовно-правовым проблемам учета обстоятельств, смягчающих наказание, при индивидуализации наказания в стадии его назначения. Исследуется вопрос об обязательности учета таких обстоятельств, установлена очередность их учета наряду с иными элементами основания назначения более мягкого наказания, чем предусмотрено законом.

Ключевые слова: обстоятельства, смягчающие наказание; назначение наказания; влияние на определение его меры.

Samoylenko E. Account of circumstances mitigating the punishment, at application of the article 69 CC of Ukraine

The article is devoted to criminal law issues taking into account the circumstances to mitigate the punishment, the individualization of punishment in the process of his appointment. We investigate the question of compulsory registration of such circumstances, prioritized them into account along with other elements of the base use more lenient sentence than provided for by law.

Keywords: circumstances mitigating the punishment, sentencing and the effect on the determination of its measure.

[1] Вісн. Верхов. Суду України. – 2006. – № 5. – С. 17.